

BELLE TEN

Cilt: LIX

Ağustos 1995

Sayı: 225

ORTAKÖY'ÜN HITİT ÇAĞINDAKİ ADI*

AYGÜL SÜEL

Bilindiği gibi, 1988 yılında bir proje ile başlattığımız yüzey araştırmaları ile tespit ettiğimiz Çorum İli'nin 50 km. güneydoğusunda bulunan Ortaköy'de; 1990 yılında kazı çalışmalarımız başlamış ve çok önemli bir Hitit kenti bilim dünyasında yerini almıştır. Bu bildiriye, Ortaköy Hitit kentinin, çağındaki ismini açıklamak istiyorum.

Bugüne kadar yapılan kazı çalışmaları ile, Hitit çağına ait büyük bir yapı kompleksi ortaya çıkarılmış ve bu yapıda çivi yazılı Hitit arşivine ait, şu anda sayıları 2500'ü geçen tablet ve tablet parçası bulunmuştur. Arşive ait tabletler ve fragmanlar bu monümental binanın üst kat yıkıntıları arasında ele geçmiştir. Bugüne kadar üç ayrı arşiv mekanına ulaşılmıştır.

Tabletlerin çoğu çok ufak parçalar halindedir ve şimdiye kadar 550 adedi kazı çalışmaları sırasında olmak üzere 650 tablet parçası birleştirilmiştir. Büyük bir ihtimalle, yapının da sonu olan büyük bir yangın sırasında tabletler oldukça zarar görmüştür. Ele geçen tablet ve fragmanların tümünün transkripsiyonları yapılmıştır. Tabletler dini, siyasi, askeri, fal ve idari konuları içermektedir. Arşivin büyük bir çoğunluğunu mektuplar teşkil etmektedir.

Hititçe mektuplar içerisinde:

1. Büyük Kral (majeste)'ın, görevlilere gönderdiği mektuplar,
2. Görevlilerin, Büyük Kral (majeste)'a gönderdikleri mektuplar,
3. Görevlilerin birbirlerine gönderdikleri mektuplar,

* Bu makale, 12-16 Eylül 1994 tarihinde toplanan XII. Türk Tarih Kongresi'nde tebliğ olarak sunulmuştur.

yer almaktadır. Ayrıca, kırık olmaları nedeniyle ya göndereni ya alıcısı ya da her ikisi de tespit edilemeyen mektuplar bulunmaktadır.

Ele geçen tabletlerde, bu mektupları alan ya da gönderen görevlileri incelediğimiz zaman:

- a) Büyük Kral (majeste)'dan mektup alan ve Büyük Kral (majeste)'a mektup gönderenlerin 10 kişi,
- b) Büyük Kral (majeste)'dan mektup alanların 10 kişi,
- c) Büyük Kral (majeste)'a mektup gönderenlerin 23 kişi,
- d) Birbirlerine mektup gönderenlerin 19 kişi olduğu görülür.

Yani, alıcısı ve göndereni belli olan mektuplarda 62 görevli tespit edilmiştir. Mektuplar içerisinde başka bir çok görevli ve şahıs isimleri bulunmaktadır. Burada mektup alan ve gönderen görevli isimleri söz konusudur.

Bazı tabletlerde genellikle iki çizgi çekilerek ikinci bir mektup, hatta nadiren üçüncü bir mektup da yazılmıştır.

Görevlilerin majesteye yazdıkları mektuplar büyük bir grup oluşturmaktadır. Oran verilecek olursa bu grubun, tüm mektupların 3/4'ünü teşkil ettikleri görülür.

Büyük krala hitaben yazılmış bu kadar çok görevli mektubunu incelediğimizde; bu mektupların bir kısmının Ortaköy'de görevli kişilere ait, bir kısmının görev nedeniyle o anda buldukları başka bir yerden danışacakları konularda Ortaköy'e; ya Büyük Kral (majeste)'a ya da Ortaköy'de bulunan diğer görevlilere yazan kişilere ait, bir kısmının da Büyük Kral (Majeste)'in Ortaköy'de olması nedeniyle Ortaköy'e yazan başka yerde görevli olan kişilere ait olduklarını görmekteyiz. Bir Majeste mektubunda; Büyük Kral, Kuikuişanduwa'ya ve orada bulunan görevlilere hitaben bir talimat vermektedir. Tam olan bu tablette: "İşte bak! haşwaraş haluna dağı ile ilgili bir tablet getirdi. O tablette ne yazıyorsa, aynı şekilde yapınız." demektedir. Büyük Kral'ın bundan başka Kuikuişanduwa'ya hitaben 7 mektubu daha bulunmaktadır. Çeşitli mektuplarda olmak üzere, Kuikuişanduwa ile birlikte şu görevli isimlerini görmekteyiz: Malaziti, Kunuwa, Purra, Duwa, Muşu, Itrimuş, Zuwa, Laḥḥija, Palla... Bir başka mektup ise; yine Kuikuişanduwa'ya GAL GEŠTIN'den yani ordu komutanından yazılmıştır.

Diğer bir mektup ise; Kunuwa'dan üç görevliye ara-[ ], Kuikuişanduwa ve Huhhutti'ye hitaben yazılmıştır.

Ayrıca, Kuikuişanduwa'nın Büyük Kral'a hitaben yazılmış bir mektubu da söz konusudur. Bundan daha sonra bahsetmek istiyorum.

Kuikuişanduwa'ya; hem Büyük Kral hem ordu komutanı (GAL GEŠTIN) hem de bir başka görevli (Kunuwa) yazdıklarına göre, bu şahıs Ortaköy'de görevlidir. Yani adresi Ortaköy olmalıdır.

Bir diğer görevli olan Kunuwa'ya Büyük Kral'dan iki, kendisinin de Büyük Kral'a hitaben dört mektubu bulunmaktadır. Bu mektupların birinde Kunuwa mektubuna: "Majeste'ye, efendime söyle! kulun Kunuwa şöyle (der): İşkamağa şehri hakkında her şey afiyettir ve düşmandan korunmuştur." diye başlamaktadır. Bir başka tablette ki; bu mektup çok kişi tarafından yazılmıştır (kırık olduğu için isimlerini tespit edemiyoruz.): "Ayrıca, işte bak! İşkamağa'lı görevlileri Kunuwa'nın huzuruna gönderdik, herhangi eksik ya da kırılan bir şey varsa bakacağız ve Majeste'me onu da bildireceğiz." denilmektedir. Kunuwa diğer bir mektubuna da "Ülkede durum iyidir. Düşmandan korunmuştur." diyerek başlamaktadır.

Görevliler, Kunuwa ve Kuikuişanduwa ile birlikte, görevli Lahhija'nın da Majeste'ye hitaben mektubu bulunmaktadır. Büyük Kral'ın da Lahhija'ya hitaben mektupları vardır.

Majeste'nin yani Büyük Kral'ın bir mektubunda bu üç görevliye bir arada hitap etmesi, üçünün de Ortaköy'de görevli olduklarını göstermektedir.

Görevli Ziti'den Majeste'ye hitaben iki mektup bulunmaktadır. Birinci mektubunda: "Majeste'ye, efendime söyle! Kulun Ziti şöyle (der): Kammama şehri ile ilgili herşey iyidir, düşmandan korunmuştur." demektedir. İkinci mektubunda ise: "ülke içerisinde her şey iyidir." dedikten sonra ikinci paragrafta Kammama şehri ile ilgili bir olay hakkında bilgi vermektedir.

Görevli Uttarna'nın Majeste'ye hitaben iki mektubu vardır. Mektuplardan birinde: "Majeste'ye, efendime söyle! Kulun Uttarna şöyle (der): "Tiwara şehrinde herşey afiyettir, düşmandan korunmuştur".

Görevli Hitri de bir mektubunda: "Majeste'me, efendime söyle! Kulun Hitri şöyle (der): Kaltarşa şehrinde her şey afiyettir, düşmandan korunmuştur." demektedir.

Görevli Şahuruwa'da Majeste'ye hitaben mektubuna: "Ülkede her şey iyidir, düşmandan korunmuştur". diyerek başlamaktadır, diğer bir mektubunda ise: "Majeste'ye, efendime söyle! Kulun Şahuruwa şöyle der: Galzana şehrinde her şey afiyettedir, düşmandan korunmuştur." demektedir. Mektuplarında Galzana, Kammama, İşkamaşa şehirleri ile ilgili konulara rastlanmaktadır.

Büyük Kral'dan Purra'ya hitaben, yapması gereken işlerle ilgili özellikle dini, altı mektup vardır. Ayrıca, Malaziti ve Kuikuişanduwa ile birlikte Purra'ya Majeste'nin mektupları bulunmaktadır. Ayrıca, Purra'ya aynı tablette üç ayrı görevliden yazılmış üç mektup vardır. Birinci mektupta isim belli değil (kırık), ama ŞEŞ.DUG.GA-IA diye hitap ettiği için görevli olmalıdır. İkinci mektup Akija'dan. Üçüncü mektup ise, AMAR-ti (hubuti)'den. Yani, Purra hem Majeste'den hem de başka görevlilerden mektup alması nedeniyle Ortaköy'de görevli olmalıdır yani, onun da adresi Ortaköy'dür.

Ortaköy'de görevli bir başka kişi de Şuppiluliuma'dır. "Ülke içerisinde her şey iyidir, gözetleme yeri düşmandan korunmuştur." gibi mektupları bulunmaktadır. Majeste'nin de kendisine hitaben: "Murşili'yi Majeste'nin huzuruna acilen gönder" diye kısa bir mektubu vardır.

Majeste'nin kendisine hitaben yazılmış üç mektubu bulunan görevli de Kuwajaziti'dir. Tespit edilen diğer bir görevli de Malaziti'dir.

Majeste'nin çok kişiye birden hitap ettiği mektuplarından, bu görevlileri bir hiyerarşi sırasına göre şöyle dizebiliriz:

- * Malaziti, Kuikuişanduwa, Purra, Duwa, İtrimuş, Murşili ve Zuwa.
- * Kunuwa, Kuikuişanduwa, Laḥḥija.
- * Kuikuişanduwa, Purra.
- * Malaziti, Kuwaiaziti ve Kunuwa.

Bir görevli mektubunda ise, şu sırayı tespit edebiliyoruz: Kunuwa, Kuikuişanduwa, Hitri, Hatalla, Lullu, Walwanu.

Bu görevlilerin, idare bölgelerinde bulunan şehirler hakkında gerekli bilgileri verdikleri, onların durumlarından bahsederek istediklerini bildirdikleri mektuplarında, "ülkede durum iyidir, afiyettedir, düşmandan korunmuştur." diye söz ettikleri "ülke" acaba neresidir?

Kunuwa, Zananna ve Zuzutija tarafından Majeste'ye hitaben yazılan bir mektubun Rs. 12. satırında:

Ayrıca, işte bak! Majeste'nin, efendimizin huzurundan gelen X (isim kırık), bize şifahen şöyle söyledi: "Saraydan bana şöyle emir verilmiştir: İçeride sunmak için (acele olarak) Şapinuwa'ya getirsinler." Mektubun devamında: "Hatalla burada yok. Bize ne söylendi ise, ben (Kunuwa) Zananna ve Zuzutija (bu konuyla) ilgilendik" denilmektedir.

Bir diğer mektupta ki, bu mektubun baş kısmı kırıktır, yalnız *AŞ-ME* "işittim" fiilinden bir majeste mektubu olduğu anlaşılmaktadır. Bu mektubun Rs. 22. satırında Majeste görevliye hitaben:

"Bana şöyle yazdın:" Şapinuwa'da dokuma

çok [ ] ve gel

X konusunda [ ] ve onları dokumalar

koyulmuş [olsun?

Devam eden paragrafta: "körlerin konusunda bana yazdın:

"Malaziti [ ] körler [ ] ve onlara [ ]...

Mektubun sol kenarında da "ve onları Kuwajaziti'ye" diye okunmaktadır. Bu şahıslar Ortaköy'de görevlidirler. Ayrıca mektupta Kammama, Palhūišša, İşkamaḫa şehirleri ve Zuliya nehri gibi Şapinuwa'ya çok yakın yerler konusunda bilgi vardır.

Görüldüğü gibi mektupta körler konusundan bahsedilmektedir. Şapinuwa şehrindeki değirmenlerde çalıştırılan körler ile ilgili olarak, Maşat mektuplarından bilgi edinmekteyiz¹. Kikarša'dan Taḫazzili'ye hitaben yazılmış 58 no'lu (Mşt. 75/56), bir Maşat mektubunda: "Körler ile ilgili konuda bana yazdın. Bütün körler Şapinuwa şehrine yukarı götürüldüler. Burada 10 tane kör değirmende bırakıldı ve işte bak! Onları araştırdım. Senin bana, isimleriyle yazdığın körler burada yoklar. Eğer yazacaksan Şapinuwa'da Şarpa'ya yaz. Bütün körler oradadır".

59 no'lu (Mşt. 76/52), Şarpa'dan *BEL MADGALTI*'ye ve Tarḫuni'ye hitaben yazılmış diğer bir Maşat mektubunda ise: "İşte bak! Körler

¹ S. Alp, Hethitische Briefe aus Maşat-Höyük, Türk Tarih Kurumu yayınları VI. Dizi-Sa. 35 Ankara 1991, s. 228 vd.

Şapinuwa'dan, değirmenden kaçtılar. Onlar oraya geldiler. Bu tablet size ulaşınca körleri yakalayın ve sağ salim tekrar getirin." denilmektedir².

Bir Ortaköy mektubu, kraliçeden Majeste'ye hitaben yazılmıştır. Sıhhat, sağlık ve iyi dileklerin belirtildiği ilk paragraftan sonra: "Majeste'ye, efendime belirttim ve Zithara şehrine hareket ettim. Sonradan [ ] ve bana beyler dediler: "Hatila şehri [ ] kaldım (geceledim.). Şimdi Zithara şehri [ ]"

Mektubun gerisi kırık; ama mektubun fal içerikli olduğu anlaşılmaktadır.

Arka yüzde (baş kısmı kırık) yine sağlık, sıhhat, iyi dilek ifade eden bir bölüm başlamakta, bu da ikinci bir mektubun başladığını göstermektedir. Bu ikinci mektubun en az iki kişiye yazıldığı anlaşılmaktadır. Bu mektupta:

"Sen bize [m...] tabletler için yaz [dın] işte bak! üç kere hazır[landı?] ve işte bak! onları [ ] önceden gönderdik."

Devam eden paragrafta:

"Şauşa[at]tiş'in, fŞilalluhi için kaleme aldığı tableti Walwanu Şapinuwa şehrine götür[ecek] işte bak! ona yazdık ve onu getirdiği zaman, onu ulaştırsınlar."

Devam eden paragrafta:

"Sen, Pijamatarhu, amirim 3 koyunu Hattuşa'ya sevkettin ve [ ] ve bana Kuwajaziti şöyle söyledi:"

Metnin devamında, kurban ve fal bakıcıları geçmektedir.

Kraliçe; mektubundan da anlaşılacağı üzere başka yeredir ve Majeste'ye, Ortaköy'e yazmaktadır.

Majeste'nin Ortaköy'de oturduğunu, Ortaköy'de ele geçen tabletlerdeki çeşitli yerlerden Majeste'ye yazılmış olan görevli mektuplarının çokluğu göstermektedir (3/4). Ayrıca, bu hususu Kuikuişanduwa'ya ve Purra'ya hitaben Majeste'nin yazmış olduğu bir mektupta: "Ayrıca, sen Purra, Kaşapurşijanza kurbanını sonradan say ve ben majeste oraya geldiğim zaman..." ifadesinden de anlamaktayız.

² S. Alp, a.g.e., s. 232 vd.

Bir fragmanda ise:

"DUTUŠI I-NA URUŠapinuwa" yani; "Majeste Šapinuwa'da" ibaresini görmekteyiz.

Ayrıca, Majeste'ye hitaben yazılmış bir görevli (Malaš- D [ ])mektubunda, "Majeste, efendim bana şöyle yazdın: "Filancalı X'i (kırık)", Šapinuwa'ya Majeste'nin huzuruna acilen gönder." demektedir. Mektubun devamından bu görevlinin işleri tamamlayamadığı için Majeste'ye şimdilik ön bilgi verdiğini görmekteyiz.

Ayrıca, Gaššu ve Pipappa'ya hitaben yazılmış 20 no'lu (Mšt. 78/157) Maşat mektubu³ Majeste tarafından Šapinuwa'dan yazılmış olmalıdır: "Bu tablet size ulaştıncı, şu 1701 askeri İşhupitta'dan acele olarak sevkediniz ve onları iki gün içerisinde acele olarak Šapinuwa şehrine Majeste'nin huzuruna getiriniz."

Görülmektedir ki, Šapinuwa şehrinde Büyük Kral oturmakta, siyasi, idari, dini ve askeri işlerini yürütmektedir.

Maşat ile Ortaköy arası yani Tapigga ile Šapinuwa arası mesafeyi incelediğimizde iki gün olduğunu görmekteyiz.

Majeste'ye yani, Büyük Kral'a hitaben gönderdikleri mektuba Malaziti ve Kunuwa şöyle başlamaktadırlar: "Šapinuwa ülkesinde her şey iyidir, afiyettedir".

İnşaat ile ilgili olan bu metnin devamında "Šuppiluliuma gönderecek" ibaresini de görmekteyiz. Bu kişilerin hepsi Ortaköy'de görevlidir.

Daha önce belirttiğimiz gibi Kuikuişanduwa ve Laḫḫija Ortaköy'de görevlidirler. Bir diğer Ortaköy mektubu ise şöyle başlamaktadır:

ANA DUTUŠI BELI-NI QIBI-MA

UMMA kuikuişanduwa [x - x]ja Ū Laḫḫija İR MEŠ -KA-MA

INA KUR URUŠapinuwa -kân anda ḫuman SIG₅-in

Majeste'ye, efendimize söyle!

³ S. Alp, Hethitische Briefe aus Maşat-Höyük, Türk Tarih Kurumu Yayınları VI. Dizi-Sa. 35. Ankara 1991 s. 152 vd..

Kulların Kuikuişanduwa, [x-x-]ia ve Lahhija şöyle (der):
Şapinuwa ülkesi içerisinde her şey afiyettedir.

Mektubun devamında, 370 askerın Zallara şehrinden geldiklerinden ve onları mabetlere yerleştirdiklerinden bahsetmektedirler. Zitharalı askerler konusunda da yazdıktan sonra İttuma şehrine yardım ile ilgili konuda bilgi vermekte ve "beyimiz durumu böyle bil" diyerek mektubu bitirmektedirler.

Bir diğer Ortaköy mektubu da şöyledir:

[UMMA DUTU] ŠI-MA

[ANA X-X]-wa LÚ URUŞapinuwa

[ka-a-ša]-mu Zuzzuḥḥaš

[URU ḥa-]ak-ga-mi-iš-ša-az

[LÚ]KUR memian hatrait

"Majeste şöyle (der): Şapinuwalı [Kunu]wa'ya söyle!

İşte bak! Zuzzuḥḥa Hakmiş şehrinden düşman konusunu bana yazdı."

Orta Hitit dönemi kraliyet çiftlerinden Taşmişarri ve Taduḥepa ile doğrudan veya dolaylı olarak ilintili bulunan itkalzi -Hititçe: aiš šuppiaḥḥuwaš- "ağız temizleme" ritüelleri; Boğazköy'den ele geçmiş, genellikle tümü Hurriçe olan metinleri içermektedir⁴. Bu metinler, ahlâki, ananevi, iç temizlikle ilgilidir. Kolofonlardaki ifadeye göre, itkalzi grubu Şapinuwa'dan gelmiştir. Bir metnin kolofonunda (KUB XXIX 8)" 10. tablet (seri) bitmiştir. İtkalzi rituali "ağız yıkama". Majestelerinin emri üzerine bunu Zithara şehrinde hasat zamanı gerçekleştirdik". ifadesi bulunmaktadır⁵. Başka metin kolofonlarında da ayrıca, serinin Şapinuwa şehrindeki orijinal bir örneğe göre çoğaltıldığı (?) belirtilmektedir (KBo XXI 43, KBo XXVII 97 (+)KBo XXVII 91) ve "Şapinuwa'dan getirilmiş olan 22 tablettten biz bunu yaptık" ifadesi görülmektedir⁶.

⁴ Bk. V. Haas, Die Serien itkaḥi und itkalzi des AZU-Priesters, Rituale für Taşmişarri und Taduḥepa sowie weitere Texte mit Bezug auf Taşmişarri, Corpus der hurritischen Sprachdenkmäler I, Band 1, Roma 1984.

⁵ Bk. V. Haas, a.g.e., s. 100.

⁶ Bk. V. Haas, a.g.e., s. 78 vd., 84.

Anlaşılmaktadır ki seri, Şapinuwa kökenli örneklerle göre düzenlenmiştir.

KBo XXVII 108+KUB XXI 44 Vs.II 24-25 de Şapipuwa şehri ve ülkesi merkezi bir anlam taşımaktadır. Burada Şapinuwa ülkesine ve Hatti ülkesine ait olan ordular söz konusudur.

KBo XV 75+KBo XXXIII 26+KBo XXIII 33; Vs. II 27-28 de Şapinuwa=Hattu (Hatti) ile sentaksik paralel bir konstrüksiyon içindedir. Oysa metnin duplikatında yalnızca Şapinuwa'dan söz edilmektedir. (Dup. KUB XLVII 26, KUB XXXII 32, KUB XXXII 21 Vs. II 6) Yani, burada Şapinuwa ülkesi bariz bir şekilde Hatti ülkesinden ayrılmaktadır. Hattuşa'nın tarihi geçmişine bağlı olarak -Gaşkalar tarafından tahribatı- Şamuha'da olduğu gibi, Şapinuwa'nın da inşa edilen bir saraya bağlı olarak geçici bir rezidans olması söz konusudur. Hattuşa ile iletişim halinde olan bir yönetim merkezi olduğu kesindir. Öyleki itkalzi serisinin kolofonlarının da kanıtlaştığı gibi, Şapinuwa Hattuşa'ya nakledilen Hurrice metinlere sahipti. İtkalzi metinleri, Şapinuwa menşeylidirler. Şapinuwa, Hattuşa'daki, Hurri akımlarından etkilenmekle kalmayıp, kendine ait olan ve buradan Hattuşa'ya intikal eden bir Hurrice belge birikimine sahipti. Şapinuwa Hurrice belgelerde de sık sık sözü edilen bir şehirdir⁷.

Şapinuwa, Boğazköy metinlerinde iki ayrı Hurrice-Hititçe metin grubu ile daha ilişki içindedir. Bunlar nehir ve kaynaklara yönelik rituellere dir. Kültteki Hurri etkisi Hurri kökenli bayram rituallerinden anlaşılmaktadır (KBo XV 62, KBo XX 123, KUB XII 44, KUB XXXII 26).

Ortaköy Arşivi'nin aşağı yukarı dörtte birini Hurrice tablet ve tablet fragmanları teşkil etmektedir. Bunların büyük bir grubunu itkalzi ritualleri oluşturmaktadır. Bu metin grubu Boğazköy'de 10. seri ile son bulurken, Ortaköy'de bulunan bir itkalzi ritualinin kolofonunda "DUB 11 KAM şuppajaš it-ka[1 ibaresini okumaktayız.

Ortaköy tabletlerinde değişik kolofonlar ile de karşılaşmaktayız. Böylece, Ortaköy itkalzi ritual metinleri ile, Boğazköy serisinde büyük bir ilerleme kaydedilecektir.

Bu seriden başka, Ortaköy Arşivi'nde Hititçe-Hurrice ritualler (kimisi kaynaklara yönelik), tanrı listeleri önemli bir yer tutmaktadır. Hurrice tam

⁷ Bk. V. Haas, a.g.e. s. 10.

bir tabletin altında Hititçe "heuwaš memijanaš" yani "yağmur konusu" notu da ilgi çekicidir.

Birçok Hurrice metinde URUŠapinuwaşına ya da URUŠapinuwaşinipi ibaresini görmekteyiz. Ortaköy tabletlerinde Šapinuwa şehri sık sık geçmektedir.

Boğazköy metinlerinde, Tata şehri; Šulupašši ve Šapinuwa şehirleri yakınındadır. İtkalzi ritüellerinde "Tata şehrinin kaynakları" ibaresi geçmektedir. Ortaköy tabletleri içerisinde dini bir metinde, "DINGIR^{MES} URU^{Tata}" ibaresini görmekteyiz.

Boğazköy Arşivi'nden tanıdığımız Hurrili katip AMAR-ti "Hhubuti" Ortaköy tabletlerinde geçmektedir. Büyük Kral'ın LÚSANGA (rahip) ve Hhubuti'ye bir mektubu ele geçmiştir. Ayrıca, bir tablette ikinci bir mektup olarak: "Katiplerin başı şöyle (der): Sevgili oğullarım, Pijamatarh'u'ya, Hhubuti'ye ve tüm arkadaşlara söyle!"

Bu mektup Ortaköy'ün bir yazım yeri olduğunu ve bir yazım grubunun burada bulunduğunu göstermektedir.

Kısaca, bu kadar Hurrice, Hurrice-Hititçe tabletler ve fragmanların bulunması Ortaköy'ün Hurrice belge birikimine sahip olduğunu göstermektedir.

Boğazköy metinlerinden, KBo XIV 142'de Šapinuwa şehrindeki sarayın insanlarından bahsedilmektedir. Hattuša'da Halpa kökenli Teşup ve Hepat kültürünün yeniden düzenlenmesi ile ilgili olan bu metinde, kulture ilgili teslimatlardan sorunlu kentler arasında, Šapinuwa'ya da bir şehrin korunması verilmiştir. Bir yönetim belgesi olan kadınlar listesinde (KBo X 10) de Šapinuwa sarayının önemi görünmektedir. Ayrıca KBo XXIV 128 den Šapinuwa'da dini inşaatların yapıldığını ve tahkimatlı bir kent olduğunu görmekteyiz.

Ortaköy tabletleri içerisinde çevre kentlerden askerler istendiği ve getirildiği (Hanhana'dan 600, Zithara'dan 370) ve bir kısım metinlerde inşaatlar ile ilgili konular olduğunu görmekteyiz. Hatta gelen askerlerin mabedlere yerleştirildiklerinden bahsedilmektedir.

Ortaköy arkeolojik kazı çalışmaları ile duvar genişlikleri 2 m., kimi yerde yükseklikleri 2 m.'ye yakın duvarlarıyla ve şu anda 23 mekanı açığa çıkarılan

temel yapısı ile ve en az iki ya da üç katlı olabilecek (25 X 100 m²'lik bir alan içerisinde) monümental bir yapı açığa çıkarılmış bulunmaktadır. Çevrede yaptığımız ön araştırmalar ile de bina komplekslerinin devam ettiği ve bir plato üzerinde 2,5 X 3 km²'yi kapsayan bir alanda bir Hitit kentinin bulunduğu tespit edilmiştir. Etrafı yüksek dağlarla çevrilidir ve bu dağların üstlerinde de dini ya da askeri amaçlı yapılanma izleri mevcuttur. Boğazköy metinlerinden Şapinuwa şehrinin çok sayıda tanrısız dağları bulunduğunu görmekteyiz (KUB XV 62). Bu dağlardan bilhassa Hıluna Dağı ile ilgili konular Ortaköy tabletlerinde yer almaktadır. Boğazköy metinlerinde Yemin Tanrıları listelerinde Şapinuwa şehrinin Fırına Tanrısını (KUB XIX 50, KUB XL 53, KBo XX 19, KBo XXII 47, KBo I 4) görmekteyiz. Genel olarak Şapinuwa'nın erkek tanrıları (KBo XX 123), tanrıları (KUB V 1) Şapinuwa tanrıları için verilen bağışlar (KBo XX 123) ayrıca Şapinuwa'nın tanrıları ile ilgili fal metinleri (KUB V 1, KBo XVI 97) bulunmaktadır.

Ortaköy tabletleri içerisinde bir fal metninde Şapinuwa şehrinin kurbanları, bir ritual metinde de Şapinuwa şehrinin iki Fırına Tanrısı için yapılan tören söz konusudur. Yine, bir dini metinde Şapinuwa şehrinin tanrıları söz konusudur. Hurrice-Hittitçe yazılı bir ritualde:

URUşulupaššiqan

LÚMEŠ DINGIRMEŠ URUŞapinuwa "Şapinuwa'nın erkek tanrıları" geçmektedir.

Bir Boğazköy metninde (KBo XX 123) "Şulupašši şehri tanrıları, Zulija nehri yakınında, tanrı Nupatik ve Şapinuwa'nın tanrıları kutlandılar" ifadesi bulunmaktadır. Şulupašši şehri Ortaköy metinlerinde, Ortaköy ile çok ilişkilidir ve yakın bir mesafede bulunmaktadır. Ortaköy fal ve dini metinlerinde DINGIRMEŠ URUşulupašši geçmektedir. Zulija nehri yani Çekerek ise, Ortaköy'e 5 km. uzaklıktadır. Bir Ortaköy metninin kolofonunda şu ibare yer alır:

Uzun tablet bitti.

Majesteleri Şulupašši şehrinde
kurban sunduğu zaman.

Boğazköy metinlerinden gerek KUB L 108 deki fal metninde (ki bu metin kuzey bölgesine seferler ile ilgili KIN ve KUŞ fahdır.) gerekse, Hurri menşeyli rituel metinlerde, Şapinuwa'nın, Hanzıwa, Kammama, İşkamağa,

Šuppiluija, Šapantallija, Šulupašši, Waratta, İttuma, Malazzija gibi şehirlere ve Zuliya nehrine çok yakın olduğu görülmektedir.

Yine Boğazköy metni, KUB XXII 51 ve devamında bir güzergah çizilmektedir. II. Murşili devrine ait olan bu belgede Šapinuwa II. Murşili'nin ordularını denetlediği askeri bir üs olarak da görülmektedir (KBo VII 17+KUB XVI 13).

Bu güzergâh: Šapinuwa, Hanziwa, Šuppilulija, Saħumiša, Dahašda, Kuwari, Kammama gibi.

I. Šuppiluiuma'nın kaynaklarından bildiğimiz kadarıyla İštaħara ve Kammama Šapinuwa'ya çok yakındır. Bir Boğazköy metninde (KBo XXIII 27) ve Šapinuwa'daki Hurri kayıtlarında da bu şehrin Hanziwa'ya yakınlığı anlatılmaktadır.

Ortaköy tabletlerinde de bu coğrafi konum aynıdır. Örneğin bir majeste mektubunda İD URU^HHanziwa ile ilgili bir kurban meselesi söz konusudur. Ayrıca bir diğer metinde, ki baş tarafı kırık, muhtemelen bu bir majeste mektubu olmalıdır. Bu mektupta majeste kurban sunacağı şehirleri saymakta ve bir yol çizmektedir. Bu metin Ortaköy'de iki nüsha olarak ele geçmiştir. Bu bakımdan Ortaköy'de yazılmış olmalıdır. Başlangıç noktası Ortaköy'dür ve bu metinde Šapinuwa'ya yakın coğrafi konumda bir yol çizilmektedir. Mesela bir yol, İškamaħa'dan Ušnaittena dağı, Hanziwa ve Anziliya'ya; diğer birkaç yol Kammama'dan Anziliya'ya diğer bir yol da Gagadduwa'ya gibi.

Majeste'ye bir görevli tarafından yazılan metinde de, bu görevli Majeste'nin kendisine verdiği emirler çerçevesinde fal bakılacak şehirleri saymakta ve daha incelenmesi gereken şehirler varsa acele olarak kendisine bildirmesini istemektedir.

Yani, Ortaköy tabletlerindeki coğrafi konum, Boğazköy tabletlerindeki Šapinuwa'nın coğrafi konumu ile aynı paralelliği göstermektedir.

Ortaköy metinlerinde Maşat ve Boğazköy'de olmayan yeni yer ve şahıs isimleri geçmektedir. Bunların dışında Boğazköy'de geçmeyen ama Maşat'ta geçen şahıs ve yer adları da bulunmaktadır. Örneğin:

Yer adı: Galzana, Kaşepura, Taħazzimuna gibi,

Şahıs adı: Zilapija, Walwanu, Taħazzili, şarla-^DKAL, Pihapzupi, Pijamatarħu, Takša gibi.

Görüldüğü gibi; bu büyük ve önemli Ortaköy Hitit şehri, Hitit Büyük Kralı'na rezidanslık yapan, idare bölgesinde birçok şehir bulunan, başkent Hattuša ile iletişim halinde olan, idari, siyasi, askeri ve dini bir merkez olan **Şapinuwa** 'dır.

Bugüne kadar Şapinuwa şehri, birçok bilim adamı tarafından Boğazköy'ün güney ve güneydoğusuna Hurri bölgesine yakın olarak lokalize ediliyordu. Ortaköy Şapinuwa identifikasyonundan sonra bu bölge için yapılan tarihi-coğrafya çalışmalarının yeniden gözden geçirilmesi gerekecektir.

